

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

14. juuni 2016*

Liikmesriigi kohustuste rikkumine — Sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimine — Määrus (EÜ) nr 883/2004 — Artikkel 4 — Võrdne kohtlemine sotsiaalkindlustushüvitiste saamisel — Elamisõigus — Direktiiv 2004/38/EÜ — Liikmesriigi õigusnormid, mis välistavad lastetoetuse ja lapse kohta antava maksusoodustuse andmise teiste liikmesriikide kodanikele, kellel ei ole selles liikmesriigis seaduslikult elamise õigust

Kohtuasjas C-308/14,

mille ese on ELTL artikli 258 alusel 27. juunil 2014 esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi,

Euroopa Komisjon, esindajad: D. Martin ja M. Wilderspin,

hageja,

versus

Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, esindajad: M. Holt ja J. Beeko, keda abistas J. Coppel, QC,

kostja,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: Euroopa Kohtu asepresident A. Tizzano esimese koja presidendi ülesannetes, kohtunikud F. Biltgen, E. Levits, M. Berger (ettekandja) ja S. Rodin,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 4. juuni 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 6. oktoobri 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: inglise.

otsuse

- 1 Oma hagi palub Euroopa Komisjon Euroopa Kohtul tuvastada, et kuna Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik nõuab lastetoetuse ja lapse kohta antava maksusoodustuse taotlejatelt, et neil oleks Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigis elamise õigus, on see liikmesriik rikkunud kohustusi, mis tulenevad Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72; parandus ELT 2009, L 202, lk 90) artiklist 4.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Määrus nr 883/2004

- 2 Määruse nr 883/2004 artikli 1 punktid j–z sisaldavad järgmisi määratlusi:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

j) *elukoht* – koht, kus isik tavaliselt elab;

[...]

z) *perehüvitised* – kõik mitterahalised või rahalised hüvitised perekulude katteks, välja arvatud I lisas nimetatud ülalpidamistoetuste ning spetsiaalsete sünnitus- ja lapsendamistoetuste ettemaksed.“

- 3 Selle määruse artikli 3 lõike 1 punkt j näeb ette:

„Käesolevat määrust kohaldatakse kõigi õigusaktide suhtes, mis reguleerivad järgmisi sotsiaalkindlustusliike:

[...]

j) *perehüvitised*.“

- 4 Määruse artikkel 4 „Võrdne kohtlemine“ sätestab:

„Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, võimaldatakse isikutele, kelle suhtes käesolevat määrust kohaldatakse, iga liikmesriiki õigusaktide alusel samasuguseid soodustusi ja nende suhtes kehtivad samasugused kohustused kui nimetatud riigi kodanike suhtes.“

- 5 Määruse artikli 11 lõiked 1 ja 3 sätestavad:

„1. Käesoleva määruse reguleerimisalasse kuuluvate isikute suhtes kohaldatakse üksnes ühe liikmesriigi õigusakte. Sellised õigusaktid määratakse kindlaks kooskõlas käesoleva jaotisega.

[...]

3. Arvestades artiklites 12–16 sätestatud:

[...]

e) iga muu isiku suhtes, kelle suhtes ei kehti punktid a–d, kohaldatakse elukohajärgse liikmesriigi õigusakte, ilma et see piiraks teiste käesoleva määruse sätete kohaldamist, millega talle tagatakse hüvitised ühe või mitme muu liikmesriigi õigusaktide alusel.“

6 Määruse nr 883/2004 artikkel 67 sätestab:

„Isikul on õigus perehüvitistele kooskõlas pädeva liikmesriigi õigusaktidega, sealhulgas oma teises liikmesriigis elavate pereliikmete jaoks, nagu elaksid nad esimesena nimetatud liikmesriigis. [...]“

Määrus (EÜ) nr 987/2009

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (ELT 2009, L 284, lk 1), artikkel 11 „Kriteeriumid elukoha kindlaksmääramiseks“ sätestab:

„1. Kui kahe või enama liikmesriigi asutuste vahel on erimeelsusi selle isiku elukoha kindlaksmääramise küsimuses, kelle suhtes põhimäärust kohaldatakse, määravad need asutused ühisel kokkuleppel kindlaks asjaomase isiku tegevuste huvikeskme, tuginedes üldhinnangule kogu asjakohaste faktidega seotud kättesaadava teabe kohta, mis võib vajaduse korral hõlmata järgmist:

a) asjaomaste liikmesriikide territooriumil viibimise kestus ja järjepidevus;

b) isiku olukord, sealhulgas:

- i) mis tahes teostatavate tegevuste olemus ja eripära, eelkõige koht, kus isik tavaliselt neid tegevusi teostab, tegevuse stabiilsus ning mis tahes töötegemiseks sõlmitud lepingu kestus;
- ii) perekonnaseis ja perekondlikud sidemed;
- iii) mis tahes tasustamata tegevuste teostamine;
- iv) õpilaste puhul tuluallikas;
- v) tema elukoha olukord, eelkõige see, kui alaline see elukoht on;
- vi) liikmesriik, mida peetakse maksustamise tähenduses isiku elukohaks.

2. Kui lõikes 1 loetletud asjaomastel faktidel põhinevate eri kriteeriumide kohaldamine ei vii asjaomaste asutuste vahelise kokkuleppeni, peetakse isiku tegeliku elukoha kindlaksmääramisel otsustavaks tema sellistest faktidest ja asjaoludest, eelkõige elukohavahetuse põhjustest, ilmnevat kavatsust.“

Direktiiv 2004/38/EÜ

8 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46), artikkel 7 „Üle kolmekuuline elamisõigus“ sätestab:

„1. Kõikidel liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui:

a) nad tegutsevad vastuvõtvas liikmesriigis töötajate või füüsilisest isikust ettevõtjatena või

- b) neil on enda ja oma pere jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi ja neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus või
- c)
- nad on kantud mõne sellise era- või avalik-õigusliku õppeasutuse nimekirja, mis on vastuvõtvas liikmesriigis akrediteeritud või mida rahastatakse selle riigi õigusaktide või haldustavade põhjal, ja nende peamiseks eesmärgiks on õpingud, sealhulgas tööalane koolitus, ning
 - neil on vastuvõtva liikmesriigi üldine ravikindlustus ja nad kinnitavad asjaomasele liikmesriigi asutusele avalduses või mõnes muus enda valitud dokumendis, et neil on enda ja oma pereliikmete jaoks piisavalt vahendeid, et mitte koormata oma elamisperioodi ajal vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi, või
- d) nad on punktides a, b või c nimetatud tingimustele vastava liidu kodaniku pereliikmed, kes on temaga kaasas või ühinevad temaga.

[...]

3. Lõike 1 punkti a kohaldamisel säilitab liidu kodanik, kes ei ole enam töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja, töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuse, kui ta:

- a) ei saa haiguse või õnnetuse tagajärjel ajutiselt töötada;
- b) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on töötanud üle ühe aasta, ja on registreeritud asjaomases tööhõiveametis tööotsijaks;
- c) on võetud nõuetekohaselt arvele töötuna endast sõltumatutel põhjustel pärast seda, kui ta on lõpetanud alla aastase tähtajalise töölepingu või jäänud töötuks endast sõltumatutel põhjustel esimese kaheteistkümneme kuu jooksul, ja on tööotsijana registreeritud asjaomases tööhõiveametis. Sellisel juhul säilitatakse töötaja staatus vähemalt kuueks kuuks;
- d) osaleb tööalasel koolitusel. Kui töötaja ei ole töötanud endast sõltumatutel põhjustel, nõuab tema töötaja staatuse säilitamine, et koolitus oleks seotud eelmise tööga.

[...]“.

9 Direktiivi artikli 14 lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Liidu kodanikel ja nende pereliikmetel on artiklis 6 sätestatud elamisõigus seni, kuni nad ei koorma põhjendamatult vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi.

2. Liidu kodanikel ja nende pereliikmetel on artiklites 7, 12 ja 13 sätestatud elamisõigus, kuni nad vastavad kõnealustes artiklites sätestatud tingimustele.

Erijuhtudel, kui tekib põhjendatud kahtlus, kas liidu kodanik või tema pereliikmed vastavad artiklites 7, 12 ja 13 sätestatud tingimustele, võivad liikmesriigid kontrollida, kas need tingimused on täidetud. Süstemaatilist kontrolli ei tehta.

3. Kui liidu kodanik või tema pereliige kasutab vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi, ei ole väljasaatmine automaatne tagajärg.“

10 Vastavalt direktiivi artikli 15 lõikele 1:

„Artiklitega 30 ja 31 ette nähtud menetlusi kohaldatakse analoogia põhjal kõikide otsuste suhtes, mis piiravad liidu kodanike ja nende pereliikmete vaba liikumist muudel põhjustel kui avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides.“

11 Sama direktiivi artiklis 24 „Võrdne kohtlemine“ on ette nähtud:

„1. Kui asutamislepingu ja teiseste õigusaktide erisätetes ei ole selgelt ette nähtud teisiti, koheldakse kõiki käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõtva liikmesriigi territooriumil elavaid liidu kodanikke asutamislepingu reguleerimisalas võrdselt kõnealuse liikmesriigi kodanikega. Seda õigust saavad kasutada ka pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud ja kellel on seal elamisõigus või alaline elamisõigus.

2. Erandina lõikest 1 ei ole vastuvõttev liikmesriik kohustatud tagama õigust sotsiaalabile elamisperioodi esimese kolme kuu jooksul või, kui see on asjakohane, artikli 14 lõike 4 punktis b sätestatud pikema ajavahemiku jooksul, samuti pole ta kohustatud enne alalise elamisõiguse omandamist andma stipendiumide või õppelaenudena toimetulekutoetust õpinguteks, sealhulgas tööalaseks koolituseks, muudele isikutele kui töötajatele, füüsilisest isikust ettevõtjatele, sellise staatuse säilitanud isikutele ja nende pereliikmetele.“

Ühendkuningriigi õigus

Lastetoetust reguleerivad õigusnormid

12 Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (1992. aasta sotsiaalkindlustusmaksete ja -hüvitiste seadus; edaspidi „1992. aasta seadus“) näeb artiklis 141 ette järgmist:

„Igaühel, kelle ülalpidamisel on asjaomasel nädalal üks või mitu last või arvessevõetavat noort, on käesoleva seaduse selle jaotise alusel õigus saada selle nädala eest iga tema ülalpidamisel oleva lapse või arvessevõetava noore kohta toetust [...]“

13 1992. aasta seaduse artiklis 141 ette nähtud hüvitis (edaspidi „lastetoetus“) on eeskätt ühte või mitu last ülalpidava isiku kulude osaliseks hüvitamiseks mõeldud hüvitis. Seda võidakse maksta iga lapse eest, kusjuures esimese lapse eest makstav hüvitis on suurem järgmiste laste eest makstavast hüvitisest. Tegemist on mitteosamakselise universaalhüvitisega, mida rahastatakse üldiselt maksude abil. Suurema sissetulekuga lastetoetuse taotlejate suhtes kohaldatakse siiski maksu, mille tulemusel nad peavad tagasi maksma summa, mis võib ulatuda neile väljamakstud toetuse summani.

14 1992. aasta seaduse artikkel 146 näeb ette:

„1) Iganädalast lastetoetust makstakse lapse või arvessevõetava noore eest ainult siis, kui laps on asjaomasel nädalal Suurbritannias.

2) Isikul on õigus saada iganädalast lastetoetust ainult siis, kui ta on asjaomasel nädalal Suurbritannias.

3) Võidakse määratleda asjaolud, mille esinemisel tuleb isikut lõigete 1 ja 2 kohaldamisel käsitada Suurbritannias olevana või seal mitteolevana.“

15 Child Benefit (General) Regulations 2006 (2006. aasta lastetoetuse (üld)eeskirjad, SI 2006/223) näeb 23. eeskirjas ette järgmist:

- „1) Isikut käsitatakse [1992. aasta seaduse] artikli 146 lõike 2 kohaldamisel Suurbritannias mitteolevana juhul, kui ta ei ole Ühendkuningriigi alaline elanik“.
- 2) Lõiget 1 ei kohaldata välismaal teeniva krooniteenistuja ja tema elukaaslase suhtes.
- 3) Isikut, kes on Suurbritannias muu riigi territooriumilt Suurbritannia territooriumile deporteerimise, väljasaatmise või muu õigusnormidest tuleneva ümberasustamise tulemusel, käsitatakse Ühendkuningriigi alalise elanikuna.
- 4) Isikut käsitatakse 1992. aasta seaduse artikli 146 lõike 2 kohaldamisel Suurbritannias mitteolevana juhul, kui ta taotleb lastetoetust alates 1. maist 2004 ning tal ei ole Ühendkuningriigis elamise õigust.“

16 Sarnased sätted reguleerivad Põhja-Iirimaal esitatud lastetoetuse taotlusi. Üks selline säte on Social Security Contributions and Benefits (Northern Ireland) Act 1992 (1992. aasta sotsiaalkindlustusmaksete ja -hüvitiste seadus (Põhja-Iirimaa)) artikkel 142, mille kohaselt taotleja peab olema asjaomasel nädalal „Põhja-Iirimaal“, ja teiseks 2006. aasta lastetoetuse (üld)eeskirjade 27. eeskiri, milles on ette nähtud selle sama õigusakti 23. eeskirjas Suurbritannias esitatud taotluste puhul ette nähtud tingimustega sarnased tingimused.

Maksusoodustust reguleerivad õigusnormid

17 Tax Credits Act 2002 (2002. aasta maksusoodustuste seadus) näeb ette lapse kohta antava maksusoodustuse korra. Vastavalt Ühendkuningriigi poolt oma kostja vastuses esitatud täpsustustele kehtestati see maksukord selleks, et koondada maksu- ja sotsiaalsüsteemi raames peredele antav abi kokku üheks sotsiaalkindlustushüvitiseks, nii et kõnealune maksukord hõlmaks lastega seoses antavaid juba olemasolevaid ja sissetulekust sõltuvaid eri abivorme. Selle seaduse kehtestamisega sooviti vältida võidelda laste vaesuse probleemiga. Lapse kohta antavat maksusoodustust kohaldatakse isiku või isikute suhtes, kes peavad üleval üht või mitut last (2002. aasta maksusoodustuse seaduse artikkel 8). Maksusoodustus on seotud asjaomaste isikute sissetuleku suurusega; selle konkreetne määr sõltub laste arvust ja perekonna sissetulekust. Kõnealuse maksukorraga asendati eri hüvitised, mida maksti ülalpeetavate laste eest selliste hüvitiste saajatele, mille maksmine ja summa sõltusid taotleja sissetulekust. Lapse kohta antava maksusoodustuse näol on tegemist hüvitisega, mida rahastatakse üldiselt maksude abil.

18 2002. aasta maksusoodustuste seaduse artikkel 3 „Taotlused“ sätestab:

„[...]

3) Maksusoodustuse taotluse võivad esitada:

- a) Ühendkuningriigis oleva vähemalt 16-aastaste isikute paari liikmed koos või
- b) Ühendkuningriigis olev vähemalt 16-aastane isik, kellel ei ole õigust esitada taotlust punkti a alusel (koos teise isikuga).

[...]

7) Võidakse määratleda asjaolud, mille esinemisel tuleb isikut käesoleva osa kohaldamisel käsitada Ühendkuningriigis olevana või seal mitteolevana.“

- 19 Tax Credits (Residence) Regulation 2003 (2003. aasta maksusoodustuste (elukoht) eeskirjad, SI 2003/654) näeb 3. eeskirjas ette järgmist:

„1) Isikut käsitatakse 2002. aasta maksusoodustuste seaduse I osa kohaldamisel Ühendkuningriigis mitteolevana juhul, kui ta ei ole Ühendkuningriigi alaline elanik.

[...]

- 4) Töötajate maksusoodustuse kohaldamisel käsitatakse isikut Ühendkuningriigi alalise elanikuna juhul, kui ta teostab seal oma õigusi töötajana vastavalt nõukogu [15. oktoobri 1968. aasta] määrusele (EMÜ) nr 1612/68 [töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT 1968, L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15)], mida on muudetud [direktiiviga 2004/38], või vastavalt komisjoni [29. juuni 1970. aasta] määrusele (EMÜ nr 1251/70 [töötajate õiguse kohta jääda elama liikmesriigi territooriumile pärast selles riigis töötamist (EÜT 1970, L 142, lk 24; ELT eriväljaanne 05/01, lk 32)] või kui tal on Ühendkuningriigis elamise õigus vastavalt [direktiivile 2004/38].
- 5) Isikut käsitatakse 2002. aasta maksusoodustuste seaduse I osa kohaldamisel Ühendkuningriigis mitteolevana:
- a) kui ta esitab lapse kohta antava maksusoodustuse taotluse [...] pärast 1. maid 2004 (k.a), ja
 - b) tal ei ole Ühendkuningriigis elamise õigust.“

Immigration Act 1971

- 20 Immigration Act 1971 (1971. aasta immigratsiooniseadus) näeb artiklis 2 ette järgmist:

„Ühendkuningriigis elamise õigus

- 1) Käesoleva seaduse alusel on isikul Ühendkuningriigis elamise õigus:

- a) kui tegemist on Briti kodanikuga,
- b) kui tegemist on Commonwealth'i kodanikuga, kes
 - i) vahetult enne British Nationality Act 1981 [(1981. aasta seadus Briti kodakondsuse kohta)] jõustumist oli Commonwealth'i kodanik, kellel on õigus elada Ühendkuningriigis käesoleva seaduse (tol hetkel kehtinud redaktsioonis) artikli 2 lõike 1 punkti d või artikli 2 lõike 2 alusel, ja
 - ii) kui ta ei ole vahepeal lakanud olemast Commonwealth'i kodanik. [...]“

Kohtueelne menetlus

- 21 Olles saanud Ühendkuningriigis elavatel teiste liikmesriikide kodanikelt arvukalt kaebusi selle kohta, et pädevad Briti ametiasutused keeldusid andmast neile teatavaid sotsiaalkindlustushüvitisi põhjendusel, et neil ei ole selles liikmesriigis elamise õigust, nõudis komisjon Ühendkuningriigilt 2008. aastal selgitusi.
- 22 Ühendkuningriik kinnitas kahes (1 oktoobri 2008. aasta ja 20. jaanuari 2009. aasta) kirjas, et vastavalt tema õigusnormidele on Ühendkuningriigis elamise õigus küll kõikidel Ühendkuningriigi kodanikel, kuid teiste liikmesriikide kodanikel teatavatel asjaoludel see puudub. Ühendkuningriigi sõnul põhineb see piirang mõistel „elamisõigus“, nagu see on ette nähtud direktiivis 2004/38, ja piirangutel, mis on direktiivis sellele õigusele kehtestatud, eeskätt seoses nõudega, et majanduslikult mitteaktiivsel isikul peab olema piisavalt vahendeid, et mitte koormata põhjendamatult vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalsüsteemi.

- 23 4. juunil 2010 saatis komisjon Ühendkuningriigile märgukirja seoses selle liikmesriigi õigusnormidega, mis näevad ette, et selleks, et taotlejatel oleks õigus saada teatavaid hüvitisi, peab neil olema nimetatud riigis elamise õigus (edaspidi „elamisõiguse nõue“) eeltingimusena selleks, et neid saaks pidada Ühendkuningriigi alalisteks elanikeks.
- 24 Ühendkuningriik vastas 30. juuli 2010. aasta kirjaga märgukirjale, väites, et tema riiklik süsteem ei ole diskrimineeriv ja elamisõiguse nõue on põhjendatud proportsionaalse abinõuna selleks, et tagada, et hüvitisi makstakse isikutele, kes on Ühendkuningriiki piisavalt integreerunud.
- 25 29. septembril 2011 väljastas komisjon põhjendatud arvamuse, millele Ühendkuningriik vastas 29. novembri 2011. aasta kirjaga.
- 26 Kuna komisjon ei jäänud selle vastusega rahule, esitas ta kõnealuse hagi.

Hagi

Hagi ulatus

- 27 Arvestades Euroopa Kohtu 19. septembri 2013. aasta otsust Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) otsustas komisjon piirata oma hagi lastetoetuse ja lapse pealt antava maksusoodustusega (edaspidi „asjaomased sotsiaaltoetused“), jättes välja „mitteosamakselised rahalised erihüvitised“, mida põhjendatud arvamus samuti puudutas ja mille võib Euroopa Kohtu nimetatud otsuse kohaselt kvalifitseerida direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punkti b tähenduses „sotsiaalabiks“.

Sisulised küsimused

Poolte argumendid

- 28 Komisjoni peamine etteheide Ühendkuningriigile seisneb selles, et nõudes, et asjaomaste sotsiaaltoetuste taotleja peab eeltingimusena selleks, et teda käsitataks nimetatud liikmesriigi alalise elanikuna, täitma elamisõiguse nõude, on Ühendkuningriik kehtestanud täiendava nõude, mida määruses nr 883/2004 ei ole. See nõue jätab komisjoni väitel isikud, kes seda ei täida, ilma kaitsest, mis on ühes liikmesriigis ette nähtud sotsiaalkindlustuse alaste õigusnormidega; direktiivi eesmärk on see kaitse tagada.
- 29 Komisjoni leiab, et määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e kohaselt kohaldatakse majanduslikult mitteaktiivse isiku suhtes tavaliselt elukohajärgse liikmesriigi õigusnorme. Selle määruse artikli 1 punktis j on mõiste „elukohat“ määruse kohaldamisel määratletud nii, et see on koht, kus isik tavaliselt elab; mõistel „tavaline elukoht“ on liidu õiguses aga autonoomne tähendus.
- 30 Komisjon väidab, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikale ning eeskätt 25. veebruari 1999. aasta otsuse Swaddling (C-90/97, EU:C:1999:96) punktile 29 peetakse selle mõistega silmas kohta, kus on asjaomase isiku huvide tavaline kese. Huvide kesme väljaselgitamiseks tuleb arvesse võtta eeskätt töötaja perekondlikku olukorda, elukohavahetuse põhjusi, teises liikmesriigis viibimise kestust ja järjepidevust, seda, kas tal on stabiilne töökoht (kui see on asjakohane), ning asjaomase töötaja kavatsusi, nagu need nähtuvad kõigist tarvilikest asjaoludest.
- 31 Täpsemalt tuleb see koht välja selgitada, lähtudes faktilistest asjaoludest ning asjaomaste isikute olukorrast, olenemata nende õiguslikust seisundist vastuvõtvast liikmesriigis ning sellest, kas neil on näiteks direktiivi 2004/38 alusel õigus selles liikmesriigis elada. Seetõttu annab määrus nr 883/2004

komisjoni väitel mõistele „elukoht“ spetsiifilise tähenduse, mis on sõltumatu tähendusest, mis on sellele antud muudes liidu õigusaktides või riigisisises õiguses, ning mis ei sõltu võimalikest õigusnormides ette nähtud eeltingimustest.

- 32 Määruse nr 883/2004 artikli 11 eesmärk ei ole tema sõnul ühtlustada liikmesriikide materiaalõiguse norme, vaid pigem kehtestada kollisiooninormide süsteem, mille tulemusel liikmesriigi seadusandja kaotab õiguse määratleda omaenda vastava valdkonna õigusnormide ulatus ja kohaldamise tingimused. Selle süsteemiga taotletakse seega ühelt poolt eesmärki tagada, et kohaldatav on ainult üks sotsiaalkindlustussüsteem, ning teiselt poolt eesmärki vältida sellist olukorda, kus määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse kuuluvad isikud jäävad sotsiaalkindlustuse vallas kaitsest ilma nende suhtes kohaldatavate õigusnormide puudumise tagajärjel.
- 33 Teise võimalusena väidab komisjon, et teatavate sotsiaalkindlustushüvitiste saamise õiguse olemasoluks niisuguse nõude kehtestamisega, mille Ühendkuningriigi kodanikud täidavad automaatselt – nagu elamisõiguse nõue –, on Ühendkuningriik loonud olukorra, kus teiste liikmesriikide kodanikke otseselt diskrimineeritakse, ja seega rikkunud määruse nr 883/2004 artiklit 4.
- 34 Komisjoni hinnangul muutus kohtueelse menetluse käigus Ühendkuningriigi seisukoht: alguses väitis ta, et elamisõiguse nõue on vaid üks selle kindlakstegemisel arvessevõetavatest elementidest, kas isiku tavaline elukoht on selles liikmesriigis, väites hiljem, et tegemist on tavalisest elukohast eraldiseisva nõudega, mis on küll diskrimineeriv, kuid põhjendatud.
- 35 Selles osas tugineb komisjon kohtujuristi ettepanekule kohtuasjas, milles tehti 13. aprilli 2010. aasta otsus Bressol jt (C-73/08, EU:C:2010:181), ja väidab, et elamisõiguse nõue on otsene diskrimineerimine kodakondsuse alusel, kuivõrd tegu on nõudega, mis kehtib ainult välismaalastele, sest Briti kodanikud, kes elavad Ühendkuningriigis, täidavad selle automaatselt.
- 36 Pealegi, isegi juhul, kui elamisõiguse nõue tingib vaid kaudse diskrimineerimise, nagu seda väidab Ühendkuningriik, ei ole see liikmesriik komisjoni väitel esitanud ühtegi argumenti, mis võimaldaks asuda seisukohale, et kõnealune ebavõrdne kohtlemine on sobiv ja proportsionaalne, arvestades asjaomaste riigisiseste õigusnormidega taotletava eesmärgiga, mis seisneb hüvitise taotleja ja vastuvõtva liikmesriigi vahelise tegeliku seose olemasolu tagamises.
- 37 Komisjon vaidleb lisaks vastu Ühendkuningriigi argumendile, mille kohaselt majanduslikult mitteaktiivsed isikud ei tohiks muutuda koormaks vastuvõtva riigi sotsiaalsüsteemile, välja arvatud juhul, kui need isikud on selle riigiga teataval piisaval määral seotud. Komisjon möönab, et on arusaadav, et vastuvõttev liikmesriik soovib tagada enda ja hüvitise taotleja vahelise seose olemasolu, kuid väidab, et sotsiaalkindlustushüvitiste puhul on liidu seadusandja ise määruse nr 883/2004 abil kindlaks määranud selle seose kindlakstegemise vahendid (milleks käesolevas kohtuasjas on tavalise elukoha kriteerium), kusjuures liikmesriigid ei saa muuta selle määruse sätteid ega kehtestada täiendavaid nõudeid.
- 38 Kostja vastuses vaidlustab Ühendkuningriik komisjoni peamise etteheite, tuginedes eelkõige 19. septembri 2013. aasta kohtuotsusele Brey (C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 44), milles Euroopa Kohus – olles tagasi lükanud samad argumendid, millele komisjon tugineb käesolevas kohtuasjas – tuvastas, et „põhimõtteliselt ei ole keelatud see, et majanduslikult mitteaktiivsetele liidu kodanikele sotsiaaltoetuste maksmine seatakse sõltuvusse nõudest, et nimetatud kodanikud vastavad vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult elamise õiguse olemasolu tingimustele“.
- 39 Ühendkuningriik täpsustab, et Euroopa Kohus tuvastas samuti, et määruse nr 883/2004 artikli 70 lõike 4 – mis sätestab sarnaselt artikliga 11 „kollisiooninormi“, mille eesmärk on vältida ühe ja sama olukorra suhtes eri liikmesriikide õigusnormide samaaegset kohaldamist ja sellist olukorda, kus selle määruse kohaldamisalasse kuuluvad isikud jäävad sotsiaalkindlustuse vallas kaitsest ilma nende suhtes kohaldatavate õigusnormide puudumise tagajärjel – eesmärk ei ole määrata kindlaks asjaomaste

sotsiaaltoetuste (mitteosamakselised rahalised erihüvitised) saamise õiguse olemasolu sisulised tingimused; need tingimused määratakse põhimõtteliselt kindlaks liikmesriikide endi õigusnormides. Ühendkuningriigi hinnangul kehtib sama arutluskäik määruse nr 883/2004 artiklis 11 sätestatud kollisiooninormi puhul, mis täidab sama funktsiooni mis selle määruse artikli 70 lõige 4 (mis reguleerib konkreetset mitteosamakselisi rahalisi erihüvitisi), kui tehakse kindlaks, millise liikmesriigi õigusnormid on taotleja suhtes kohaldatavad.

- 40 Komisjoni teise võimalusena esitatud etteheite kohta, mille kohaselt on tegemist otsese diskrimineerimisega ja mida on käsitletud käesoleva kohtuotsuse punktis 33, väidab Ühendkuningriik, et see etteheide esitati esimest korda hagi ja seda ei olnud põhjendatud arvamuses, mille komisjon saatis talle kohtueelse menetluse raames; sellest tulenevalt peaks Euroopa Kohus lugema selle etteheite vastuvõetamatuks.
- 41 See liikmesriik leiab, et Euroopa Kohus on juba mitu korda sedastanud, et majanduslikult mitteaktiivsetelt liidu kodanikelt on sotsiaalkindlustushüvitiste saamiseks õiguspärane nõuda, et nad tõendaksid, et neil on riigis elamise õigus, ja et liidu seadusandja on direktiivis 2004/38 andnud liikmesriikidele sõnaselgelt õiguse seada omapoolne abi andmine sellisest nõudest sõltuvusse, et need kodanikud ei koormaks põhjendamatult asjaomase liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi. Määruse nr 883/2004 artiklis 4 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtet tuleb tõlgendada seda nõuet silmas pidades.
- 42 Lõpetuseks märgib Ühendkuningriik, et elamisõiguse nõue on vaid üks kolmest kumulatiivsest tingimusest, mille taotleja peab täitma, et tõendada, et ta „on“ Ühendkuningriigis riigisiseste õigusnormide tähenduses. Ülejäänud kahe tingimuse (territooriumil kohalolek ja alaline elamine) täitmine või mittetäitmine ei sõltu taotleja kodakondsusest, nii et Briti kodanik ei täida automaatselt Ühendkuningriigis „olemise“ nõuet, mis annab õiguse saada asjaomaseid sotsiaaltoetusi.
- 43 Ühendkuningriik tunnistab siiski, et neid tingimusi on lihtsam täita tema kodanikel kui teiste liikmesriikide kodanikel ja et tegu on kaudselt diskrimineeriva meetmega. Ent tuginedes 19. septembri 2013. aasta kohtuotsuse Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) punktile 44 ning rõhutades, et tegemist on sarnase kontekstiga, väidab see liikmesriik, et meede on objektiivselt põhjendatud vajadusega kaitsta riigi eelarvevahendeid, võttes arvesse, et asjaomaseid sotsiaaltoetusi ei rahastata mitte sotsiaalkindlustusmaksete, vaid maksude abil. Lisaks ei viita tema väitel miski sellele, et kõnealune meede oleks taotletava eesmärgi saavutamiseks ebaproportsionaalne Euroopa Kohtu viidatud otsuse punktide 71–78 tähenduses.
- 44 Peamise etteheite kohta märgib komisjon oma repliigis, et 19. septembri 2013. aasta kohtuotsus Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) puudutas ainult direktiivi 2004/38 kohaldamist seoses mitteosamakseliste rahaliste erihüvitistega, millel on ühtaegu nii sotsiaalkindlustuse kui ka sotsiaalabi tunnused, samas kui käesolev kohtuasi seondub kahe hüvitisega, mis on määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti j tähenduses perehüvitised, see tähendab ehtsad sotsiaalkindlustushüvitised, mille suhtes direktiiv 2004/38 ei ole kohaldatav. Sellega seoses rõhutab komisjon probleemi seoses viidatud kohtuotsuse punkti 44 erinevusega inglise- ja saksa keelses versioonis; ingliskeelses versioonis kasutatakse mõistet „*social security benefits*“ („sotsiaalkindlustushüvitis“), samas kui saksa keelses versioonis (autentne versioon) on kasutatud laiemat mõistet „*Sozialleistungen*“ („sotsiaaltoetus“).
- 45 Komisjon väidab lisaks, et selle asemel, et soodustada liidu kodanike liikumisvabadust, mis on liidu sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise alaste õigusnormide aluseks olev eesmärk, Ühendkuningriigi õigus hoopis pärsib seda, seades nimetatud vabadusele takistuse, mis väljendub kodakondsuse alusel diskrimineerimises. Tema väitel tingib see olukorra, kus isikul ei pruugi olla õigust saada asjaomaseid sotsiaaltoetusi ei päritoluriigis, kus tema tavaline elukoht enam ei ole, ega vastuvõtvas riigis, kui tal ei ole seal elamise õigust.

- 46 Teise võimalusena esitatud etteheitega seonduvalt kritiseerib komisjon seda, kuidas Ühendkuningriik tõlgendab määruse nr 883/2004 artikli 11 kollisiooninormi, sest 19. septembri 2013. aasta kohtuotsusest Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) tuleneb tema väitel, et põhimõte, mille kohaselt liikmesriigid võivad õiguspäraselt kehtestada piiranguid, et nende poolt vastu võetud liidu kodanik ei koormaks põhjendamatult nende sotsiaalsüsteemi, on kohaldatav vaid sotsiaalabiga seonduvalt ning ei hõlma sotsiaalkindlustushüvitisi.
- 47 Lisaks väidab komisjon seoses elamisõiguse nõudega seonduva tingimuse võimaliku põhjendatusega, et Ühendkuningriik ei ole esitanud ühtegi asjaolu, mis tõendaks selle proportsionaalsust riigisiseste õigusnormidega taotletava eesmärgi seisukohast. „Elamisõiguse“ test, st elamisõiguse nõude täidetuse kontrollimine on tema väitel automaatne mehhanism, mis takistab taotlejatel, kes ei vasta sellele nõudele, süstemaatiliselt ja vältimatult toetust saada ja seda olenemata nende isiklikust olukorrast ja sellest, kui palju nad on Ühendkuningriigis maksnud makse ja teinud sotsiaalkindlustusmaksleid. See mehhanism ei võimalda seega konkreetse juhtumi kõigi asjaoludega arvestavat hindamist, mille Euroopa Kohus on teinud vastuvõtvale liikmesriigile ülesandeks 19. septembri 2013. aasta otsuses Brey (C-140/12, EU:C:2013:565).
- 48 Vasturepliigis rõhutab Ühendkuningriik asjaolu, et tema õigusnormid on määruse nr 883/2004 kollisiooninormi kohaselt kohaldatavad ja isikul, kelle tavaline elukoht on tema territooriumil, ei pruugi kõigele vaatamata olla õigust saada asjaomaseid sotsiaaltoetusi.
- 49 Seoses 19. septembri 2013. aasta kohtuotsuse Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) punkti 19 keeleversioonide erinevusega on Ühendkuningriik seisukohal, et mõiste „*social benefits*“ on laiem kui „*social security benefits*“, ning väidab, et kui Euroopa Kohus kasutas selle otsuse saksa- ja prantsuskeelses versioonis esimest mõistet teise asemel, siis see asjaolu laiendab nimetatud kohtuotsuse punktis 44 sedastatud põhimõtte ulatust nii, et see hõlmab ka sotsiaalkindlustushüvitisi. See liikmesriik väidab, et sellest kohtuotsusest ei tulene mingil juhul, et Euroopa Kohtu tuvastused selles piirduvad ainult mitteosamakseliste rahaliste erihüvitistega; seda kinnitati tema sõnul pealegi 11. novembri 2014. aasta kohtuotsuses Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358).
- 50 Lisaks ei ole Ühendkuningriigi sõnul loogiline, et liikmesriigid ei ole kohustatud maksma mitteosamakselisi rahalisi erihüvitisi, mis tagavad elatusmiinimumi, ilma elamisõigusega liidu kodanikele, olles seevastu kohustatud maksma neile niisuguseid hüvitisi nagu asjaomased sotsiaaltoetused, mis lähevad kaugemale elatusmiinimumi tagamisest, arvestades sellega, et kuivõrd viimati nimetatud hüvitisi rahastatakse maksude abil, võivad need samuti vastuvõtva liikmesriigi eelarvehahendeid põhjendamatult koormata 19. septembri 2013. aasta kohtuotsuse Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) tähenduses.
- 51 Ühendkuningriik lisab, et asjaomased sotsiaaltoetused on igal juhul sotsiaalabile iseloomulike tunnustega, ehkki see ei ole tingimata vajalik ka sotsiaaltoetuste suhtes 19. septembri 2013. aasta kohtuotsuses Brey (C-140/12, EU:C:2013:565) kehtestatud põhimõtte (mis kehtib üldiselt „sotsiaaltoetuste“ kohta) kohaldamiseks. Selle liikmesriigi sõnul kinnitas Euroopa Kohus 11. novembri 2014. aasta otsuses Dano (C-333/13, EU:C:2014:2358), et seoses õigusega sotsiaaltoetustele võivad riigi enda kodanikega võrdselt kohtlemist nõuda ainult need majanduslikult mitteaktiivsed liidu kodanikud, kes elavad riigis vastavalt direktiivi 2004/38 artikli 7 lõike 1 punktis b sätestatud tingimustele.
- 52 Lõpetuseks väidab see liikmesriik, et komisjon esitas seeläbi, et väitis esimest korda oma repliigis, et elamisõiguse nõue on „automaatne mehhanism“, mis ei võimalda hinnata konkreetse juhtumi asjaolusid, nagu see on nõutav vastavalt Euroopa Kohtu 19. septembri 2013. aasta otsusele Brey (C-140/12, EU:C:2013:565), uue väite, mis tuleb seetõttu vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 127 tunnistada vastuvõetamatuks.

- 53 Sellega seoses väidab Ühendkuningriik lisaks, et komisjoni arusaam sellest, kuidas elamisõiguse nõue toimib, on ekslik. Tegelikult võtab asjaomaseid sotsiaaltoetusi haldav haldusasutus muude andmete hulgas arvesse teavet, mille edastab Department for Work and Pensions (töö- ja pensionide ministeerium), et teha kindlaks, kas isik on taotlenud sotsiaalabi. Nimetatud teave võimaldab sel haldusasutusel välja selgitada, kas taotlejal on Ühendkuningriigis elamise õigus ja seega, kas tal on õigus saada asjaomaseid sotsiaaltoetusi. Kui ei ole võimalik välja selgitada, kas taotlejal see elamisõigus on või ei ole, hinnatakse individuaalselt tema isiklikku olukorda, sealhulgas tema tehtud sotsiaalkindlustusmakseid ning samuti seda, kas ta otsib aktiivselt tööd ja kas tal on reaalseid väljavaateid tööd saada.

Euroopa Kohtu hinnang

– Asjaomaste sotsiaaltoetuste kvalifikatsioon

- 54 Käesoleva liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi põhjendatuse hindamiseks on esmajärjekorras oluline välja selgitada, kas asjaomaseid sotsiaaltoetusi tuleb käsitada „sotsiaalabina“ või „sotsiaalkindlustushüvitistena“.
- 55 Sellega seoses tuleb meenutada, et käesoleva liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi esemeks on lastetoetus (*child benefit*) ja lapse kohta antav maksusoodustus (*child tax credit*); tegemist on kahe rahalise hüvitisega, mille eesmärk on perekulude osaline hüvitamine ning neid ei rahastata mitte sotsiaalkindlustusmaksete, vaid kohustuslike maksude abil.
- 56 Ühendkuningriik ei ole kandnud kumbagi hüvitist määruse nr 883/2004 X lisasse ning poolte vahel ei ole vaidlust seoses asjaoluga, et tegemist ei ole mitteosamakseliste rahaliste erihüvitistega selle määruse artikli 70 tähenduses.
- 57 Lastetoetusega seoses tuleneb 1992. aasta seaduse artiklist 141, et igaühel, kelle ülalpidamisel on vähemalt üks laps, on õigus saada iga lapse kohta iganädalast toetust vastavalt selle seaduse sätetele.
- 58 On selge, et lastetoetus kujutab endast sotsiaaltoetust, mis on mõeldud ühte või mitut last ülalpidava isiku kulude osaliseks hüvitamiseks. Põhimõtteliselt on tegemist universaalhüvitisega, mida makstakse igaühele vastava taotluse esitamise korral. Kuid suure sissetulekuga taotlejad peavad siiski oma maksukohustust täites tagasi maksma summa, mis võib ulatuda neile väljamakstud toetuse summani.
- 59 Lapse kohta antava maksusoodustusega seoses on samuti selge, et tegemist on rahalise hüvitisega, mida makstakse igaühele, kelle ülalpidamisel on üks või mitu last, ning mille suurus sõltub pere sissetulekust, ülalpeetavate laste arvust ning muudest asjaomase pere individuaalse olukorraga seonduvatest teguritest. Vaatamata oma nimele kujutab lapse kohta antav maksusoodustus endast summat, mille pädev ametiasutus maksab regulaarselt välja selle saajatele, ning see näib seonduvat asjaoluga, et tegemist on maksukohustuslastega. Selle hüvitisega asendati rida täiendavaid hüvitisi, mida maksti selliste eri ülalpidamistoetuste taotlejatele, mis olid seotud sissetulekuga mida anti ülalpeetavate laste eest ja mille kõigi eesmärk oli võidelda laste vaesuse probleemiga.
- 60 Euroopa Kohtu praktika kohaselt tuleb sotsiaalkindlustushüvitistena käsitada hüvitisi, mida antakse automaatselt peredele, mis vastavad teatavatele objektiivsetele kriteeriumidele, mis seonduvad eelkõige pere suuruse, sissetuleku ja kapitaliressurssidega, ilma et hinnataks individuaalselt ja kaalutlusõiguse alusel nende isiklikke vajadusi, ning mis on mõeldud perekulude katteks (vt selle kohta eelkõige kohtuotsused, 16.7.1992, Hughes, C-78/91, EU:C:1992:331, punkt 22, ja 10.10.1996, Hoefer ja Zachow, C-245/94 ja C-312/94, EU:C:1996:379, punkt 27).

61 Käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis nimetatud kriteeriumide kohaldamisest asjaomaste sotsiaaltoetuste suhtes ilmneb, et need tuleb kvalifitseerida „sotsiaalkindlustushüvitisteks“ määruse nr 883/2004 artikli 3 lõike 1 punkti j (koostoimes sama määruse artikli 1 punktiga z) tähenduses.

– Peamine etteheide

62 Käesoleva hagi raames esitatud peamise etteheitega paneb komisjon Ühendkuningriigile süüks seda, et ta on seadnud asjaomaste sotsiaaltoetuste andmise sõltuvusse nõudest, et taotleja peab lisaks määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktis e (koostoimes selle määruse artikli 1 punktiga j) ette nähtud vastuvõtva liikmesriigi territooriumil „tavaliselt elamise“ nõudele vastama ka elamisõiguse nõudele. Selle nõude täidetuse kontrollimine loob seega komisjoni väitel täiendava tingimuse, mida ei ole ette nähtud.

63 Sellega seoses tuleb märkida, et määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkt e, millele komisjon tugineb, näeb ette „kollisiooninormi“ selle väljaselgitamiseks, millise riigi õigusnorme tuleb kohaldada määruse artikli 3 lõikes 1 loetletud sotsiaalkindlustushüvitiste maksmise suhtes; nende sotsiaalkindlustushüvitiste hulka kuuluvad perehüvitised, mida võivad taotleda muud isikud peale selle määruse artikli 11 lõike 3 punktides a–d nimetatud isikute, st eelkõige majanduslikult mitteaktiivsed isikud.

64 Määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e eesmärk ei ole mitte ainult ühe konkreetse olukorra suhtes eri liikmesriikide õigusnormide samaaegse kohaldamise ja sellest tuleneda võivate probleemide vältimine, vaid ka sellise olukorra vältimine, kus määruse kohaldamisalasse kuuluvad isikud jäävad sotsiaalkindlustuse vallas kaitsest ilma nende suhtes kohaldatavate õigusnormide puudumise tagajärjel (vt eelkõige kohtuotsus, 19.9.2013, Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

65 Seevastu ei ole nimetatud sätte kui sellise eesmärk määrata kindlaks õiguse sotsiaalkindlustushüvitistele olemasolu sisulised tingimused. Need tingimused määratakse põhimõtteliselt kindlaks liikmesriikide endi õigusnormides (vt selle kohta kohtuotsused, 19.9.2013, Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika, ja 11.11.2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punkt 89).

66 Seega ei saa määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktist e koostoimes sama määruse artikli 1 punktiga j järeldada, et liidu õigusega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis seab õiguse sellistele sotsiaaltoetustele nagu asjaomased sotsiaaltoetused sõltuvusse sellest, kas taotlejal on asjaomases liikmesriigis seaduslikult elamise õigus.

67 Määrus nr 883/2004 ei loo nimelt ühist sotsiaalkindlustussüsteemi, vaid jätab kehtima eri siseriiklikud süsteemid, ning selle ainus eesmärk on tagada siseriiklike süsteemide koordineerimine, et tagada isikute liikumisvabaduse tegelik teostumine. Määrus jätab nii kehtima eri süsteemid, millest tulenevad erinevad nõuded eri asutuste suhtes; hüvitise saajal on nende asutuste vastu otsesed õigused kas ainult riigisisese õiguse alusel või siis riigisisese õiguse alusel, mida vajaduse korral täiendab liidu õigus (kohtuotsus, 19.9.2013, Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 43).

68 Euroopa Kohtu praktikast tuleneb aga, et põhimõtteliselt ei ole keelatud see, et majanduslikult mitteaktiivsetele liidu kodanikele sotsiaaltoetuste maksmine seatakse sõltuvusse nõudest, et nimetatud kodanikud vastavad vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult elamise õiguse olemasolu tingimustele (vt selle kohta kohtuotsused, 19.9.2013, Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 44, ja 11.11.2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punkt 83).

69 Vastupidi komisjoni väidetele ei riivata elamisõiguse nõudega määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punktis e ette nähtud kollisiooninormi; elamisõiguse nõue on üks asjaomaste toetuste maksmise tingimustest.

- 70 Lisaks on põhjust täheldada, et samuti ei saa nõustuda komisjoni argumendiga, mille kohaselt isik, kes ei vasta asjaomaste sotsiaaltoetuste maksmise tingimustele, satub olukorda, kus tema suhtes ei ole kohaldatav Ühendkuningriigi õigus ega ka ühegi teise riigi õigus.
- 71 Nimelt ei ole kirjeldatud olukord erinev sellise taotleja olukorrast, kes ei vasta ühele peretoetuse saamise tingimusele mingil muul põhjusel ning kellel ei ole seetõttu tegelikult õigust saada kõnealust hüvitist üheski teises liikmesriigis. See olukord ei ole aga tingitud mitte sellest, et tema suhtes ei ole kohaldatav ühegi riigi õigus, vaid sellest, et see taotleja ei vasta sisuliste tingimustele, mille on kehtestanud see liikmesriik, mille õigusnormid on tema suhtes kollisiooninormide alusel kohaldatavad.
- 72 Sellega seoses on samuti oluline meenutada, et Ühendkuningriik on alates oma vastusest põhjendatud arvamusele järjepidevalt väitnud, et ta ei ole soovinud taotleja oma territooriumil tavaliselt elamise tingimuse kontrollimisel lähtuda eeskätt nõudest, et isikul peab olema seal seaduslikult elamise õigus. Nimelt, nagu märkis sisuliselt kohtujurist oma ettepaneku punktis 54, ei tulene Euroopa Kohtule esitatud toimikust kuidagi, et Ühendkuningriik oleks soovinud siduda elamisõiguse nõude tavalise elukoha kontrollimisega määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e tähenduses. Nagu see liikmesriik kohtuistungil väitis, kujutab taotleja tema territooriumil elamise seaduslikkus ühte nendest sisulistest tingimustest, mille majanduslikult mitteaktiivsed isikud peavad täitma asjaomaste sotsiaaltoetuste saamiseks.
- 73 Eelnevate kaalutlustega arvestades ning kuivõrd komisjon ei ole tõendanud, et Ühendkuningriigi kehtestatud elamisõiguse nõue riivab iseenesest määruse nr 883/2004 artikli 11 lõike 3 punkti e (koostoimes sama määruse artikli 1 punktiga j), tuleb selle institutsiooni esitatud peamine etteheide tagasi lükata.
- Teise võimalusena esitatud etteheide
- 74 Komisjon väidab teise võimalusena – juhuks kui otsustatakse, et elamisõiguse nõude täidetuse kontrollimine ei ole iseenesest asjaomaste sotsiaaltoetuste taotleja tavalise elukoha tingimuse kontrollimise osa ning selle nõude täidetust kontrollitakse eraldiseisvalt –, et elamisõiguse nõude kehtestamine riigisisises õiguses tingib vältimatult otsese või vähemalt kaudse diskrimineerimise, mis on keelatud määruse nr 883/2004 artikliga 4.
- 75 Sellega seoses tuleb meenutada, et nagu sai märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 68, ei ole põhimõtteliselt keelatud see, et majanduslikult mitteaktiivsetele liidu kodanikele sotsiaaltoetuste maksmine seatakse sõltuvusse sisulisest tingimusest, et nimetatud kodanikud peavad vastama vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult elamise õiguse olemasolu tingimustele.
- 76 Sellegipoolest on tegemist kaudse diskrimineerimisega, kui vastuvõttev liikmesriik nõuab selliste sotsiaaltoetuste nagu asjaomased sotsiaaltoetused maksmiseks, et teise liikmesriigi kodanik elaks tema territooriumil seaduslikult.
- 77 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb nimelt, et siseriiklik õigusnorm kujutab endast kaudset diskrimineerimist, kui see võib oma olemuselt mõjutada rohkem teiste liikmesriikide kodanikke kui riigi enda kodanikke ning kui seetõttu on oht, et eelkõige esimesena mainitud koheldakse halvemini (kohtuotsus, 13.4.2010, Bressol jt, C-73/08, EU:C:2010:181, punkt 41).
- 78 Käesoleva hagi raames nõutakse riigisiseste õigusnormidega asjaomaste sotsiaaltoetuste taotlejatelt Ühendkuningriigis elamise õiguse olemasolu. Nii tingivad need õigusnormid Briti kodanike ja teiste liikmesriikide kodanike ebavõrdse kohtlemise, kuivõrd riigi enda kodanikud, kelle tavaline elukoht on tihtipeale Ühendkuningriigis, täidavad sellise elukoha tingimuse hõlpsamalt kui teiste liikmesriikide kodanikud, kelle elukoht on seevastu reeglina muus liikmesriigis peale Ühendkuningriigi (vt analoogia alusel kohtuotsus, 13.4.2010, Bressol jt, C-73/08, EU:C:2010:181, punkt 45).

- 79 Olemaks õigustatud peab selline kaudne diskrimineerimine olema sobiv õiguspärase eesmärgi saavutamiseks ega tohi minna kaugemale selle eesmärgi saavutamiseks vajalikust (vt eelkõige kohtuotsus, 20.6.2013, Giersch jt, C-20/12, EU:C:2013:411, punkt 46).
- 80 Sellega seoses tuleb tuvastada, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et vajadus kaitsta vastuvõtva liikmesriigi eelarvevahendeid põhjendab põhimõtteliselt võimalust kontrollida elamise seaduslikkust sotsiaaltoetuse andmise üle otsustamisel eelkõige isikute puhul, kes on pärit muudest liikmesriikidest ning majanduslikult mitteaktiivsed, sest sotsiaaltoetuse maksmine võib mõjutada abi üldist taset, mida see riik on võimeline andma (vt selle kohta kohtuotsused, 20.9.2001, Grzelczyk, C-184/99, EU:C:2001:458, punkt 44; 15.3.2005, Bidar, C-209/03, EU:C:2005:169, punkt 56; 19.9.2013, Brey, C-140/12, EU:C:2013:565, punkt 61, ja 11.11.2014, Dano, C-333/13, EU:C:2014:2358, punkt 63).
- 81 Elamisõiguse nõude proportsionaalsust puudutavas osas tuleb tuvastada, et nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 92, tuleb asjaomaste sotsiaaltoetuste andmise üle otsustamisel selle kontrollimist riigi ametiasutuste poolt, kas taotleja ei ole riigi territooriumil ebaseaduslikult, käsitada direktiivi 2004/38 artikli 14 lõike 2 teise taande kohase liidu kodanike riigis elamise seaduslikkuse kontrolli ühe juhuna ning see peab seega vastama selles sättes kehtestatud nõuetele.
- 82 Sellega seoses tuleb meenutada, et direktiivi 2004/38 artikli 14 lõike 2 kohaselt on liidu kodanikel ja nende pereliikmetel direktiivi artiklites 7, 12 ja 13 sätestatud elamisõigus, kuni nad vastavad kõnealustes artiklites sätestatud tingimustele. Erijuhtudel, kui tekib põhjendatud kahtlus, kas liidu kodanik või tema pereliikmed vastavad nendes artiklites sätestatud tingimustele, võivad liikmesriigid kontrollida, kas need tingimused on täidetud. Direktiivi 2004/38 artikli 14 lõike 2 näeb aga ette, et süstemaatilist kontrolli ei tehta.
- 83 Seisukohtadest, mis Ühendkuningriik esitas Euroopa Kohtu istungi raames, nähtub, et taotleja peab iga asjaomase sotsiaaltoetuse puhul esitama taotluses rea andmeid, millest nähtub, kas tal on Ühendkuningriigis elamise õigus või mitte; pädevad ametiasutused kontrollivad seejärel neid andmeid asjaomase hüvitise andmise üle otsustamisel. Ainuüksi erijuhtudel nõutakse taotlejatelt selle tõendamist, et neil on tõepoolest Ühendkuningriigi territooriumil seaduslikult elamise õigus, nagu nad taotluses märkisid.
- 84 Euroopa Kohtu käsutuses olevast teabest nähtub seega, et vastupidi komisjoni väidetele ei kontrollita direktiivis 2004/38 elamisõiguse olemasoluks kehtestatud tingimuste täidetust süstemaatiliselt ning see ei ole seega vastuolus viidatud direktiivi artikli 14 lõikega 2. Briti ametiasutused astuvad ainult kahtluste korral vajalikud sammud kontrollimaks, kas taotleja vastab direktiivis 2004/38 ja eeskätt selle artiklis 7 ette nähtud tingimustele ja seega nõudele, et tal peab olema selle liikmesriigi territooriumil seaduslikult elamise õigus kõnealuse direktiivi tähenduses.
- 85 Selles kontekstis ei ole komisjon, kellel lasub kohustus tõendada väidetava liikmesriigi kohustuste rikkumise olemasolu ning esitada Euroopa Kohtule vajalikud tõendid selleks, et kohus saaks kontrollida selle rikkumise olemasolu, (vt eeskätt kohtuotsus, 23.12.2015, komisjon vs. Kreeka, C-180/14, EU:C:2015:840, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika) esitanud tõendeid, millest nähtuks, et selline kontroll ei vasta proportsionaalsuse tingimusele, ei ole sobilik eelarvevahendite kaitse eesmärgi tagamiseks ning läheb kaugemale selle eesmärgi saavutamiseks vajalikust.
- 86 Eelnevast tuleneb, et käesoleva hagi raames kõne all olevad riigisisised õigusnormid, mille kohaselt Ühendkuningriigi pädevad ametiasutused nõuavad asjaomaste sotsiaaltoetuste maksmiseks, et neid taotlevad teiste liikmesriikide kodanikud elaksid tema territooriumil seaduslikult, ei kujuta endast määruse nr 883/2004 artikliga 4 keelatud diskrimineerimist.
- 87 Järelikult tuleb hagi tervikuna jätta rahuldamata.

Kohtukulud

- 88 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 138 lõike 1 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna Ühendkuningriik on kohtukulude hüvitamist nõudnud ja komisjon on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb kohtukulud välja mõista komisjonilt.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

- 1. Jätta hagi rahuldamata.**
- 2. Mõista kohtukulud välja Euroopa Komisjonilt.**

Allkirjad